

ACTA MUSEALIA

Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně
a Muzea regionu Valašsko, Vsetín

XV

2017/1–2

Odborná škola pro zpracování dřeva Valašské Meziříčí ve službách památkové péče na Valašsku (1874–1918)

/ Professional Woodworking School in Valašské Meziříčí Assisting with Preservation of Historical Monuments in the Wallachia Region (1874-1918)

Jan Matyáš

Abstract:

The article dedicated to Professional Woodworking School in Valašské Meziříčí focuses on its involvement in relation to preservation of historical monuments in the Wallachia region at the time of Austro-Hungarian Monarchy. Chronologically, the researched period is defined by the date of founding the professional school (1874) and the date of disintegration of Austro-Hungarian Monarchy (1918). The research is based, above all, on archival materials of the Central Commission and the Annual Reports of the school. Based on these resources, it was established that the professional school joined the program of preservation of historical monuments primarily thanks to its head teacher, Franz Rosmaël, who was also a conservator of the 2nd section of the Central Commission. Owing to him, also some professional teachers could try the practical side of the specialised field, for instance Josef Steindl or Václav Hofrichter and others. Also followed is the contribution to preservation of the historical monuments by students specialising in church maintenance, joinery, woodcarving or woodworking lathe work in the framework of both theoretical and practical lessons as well as personal activities of the teachers. This topic widens the sphere of research within the scope of professional education.

Keywords:

Professional Woodworking School in Valašské Meziříčí, preservation of historical monuments, Franz Rosmaël, Central Commission, Wallachia region

Druhá polovina 19. století byla dobou plnou překotných změn, které ovlivňovaly život obyvatel nejrůznějším způsobem. Dařilo se zejména průmyslu, jenž prostřednictvím četných továren chrлил na trh rozmanité druhy zboží. Postupující industrializace výroby s sebou nesla snižování cen výrobků. Bohužel tuto pro spotřebitele příznivou situaci znehodnocovala řemeslná úroveň takto vyráběného zboží. V celospolečenském měřítku na nedostatky takovéto formy výroby ukázaly světové výstavy, na nichž se prezentovaly předměty z celé Evropy. První světová výstava se uskutečnila roku 1851 v Londýně. V Křišťálovém paláci od architekta Josepha Paxtona (1803–1865) se kromě průmyslového zboží vystavovaly rovněž uměleckoprůmyslové práce. Právě u tohoto okruhu zboží byla kritizována slohová nejednotnost a nízká úroveň řemeslného pojetí, což vrhlo výrazně negativní světlo na tehdejší uměleckoprůmyslovou výrobu. K řešení této situace prostřednictvím reform se jako první z evropských států postavila hospodářsky nejsilnější Anglie. Reorganizaci uměleckoprůmyslového vzdělávání byl pověřen německý architekt Gottfried Semper (1803–1879). Semper počítal se zřízením speciálních uměleckoprůmyslových muzeí, které měly objednateli či výrobcí představit dokonale esteticky i řemeslně zpracovaná díla, což mělo vést k třibení vkusu dotyčného zájemce. V jeho koncepci hrály důležitou roli též přednášky, jež šířily nové názory na bydlení i zásady práce v uměleckém průmyslu. Nové principy pak měly být přeneseny změnou výuky i do školních tříd a dílen. Semperovy myšlenky Angličané realizovali roku 1852 v Londýně založením Kensingtonského muzea se školou a knihovnou.

Semperův model se stal vzorem pro vznik obdobných institucí po celé Evropě. Mezi prvními jej aplikovalo Rakousko, kde bylo roku 1863 založeno Rakouské muzeum pro umění a průmysl ve Vídni. Stalo se tak vůbec první institucí tohoto druhu na

evropském kontinentu. Zřízení muzea, stejně jako o pět let později vznik umělecko-průmyslové školy, inicioval Rudolf Eitelberger von Edelberg (1817–1885). Otázku odborného školství v Rakousku-Uhersku posunula do popředí Světová výstava ve Vídni, uskutečněná v roce 1873, zvláště u oborů textilních a dřevařských. Ještě v témže roce proto byly na našem území zřízeny první odborné školy pro zpracování dřeva v Tachově, Volarech, Králíkách a Hejnicích. Rok na to vznikly školy v Kynšperku nad Ohří a ve Valašském Meziříčí. Odborné školství v českých zemích pomyslně zastřešil vznik pražské umělecko-průmyslové školy a muzea v roce 1885. Její hlavní úkol spočíval ve „*vychování v umění dovedných sil pro umělecký průmysl a vycvičení sil pro vyučování umělecko průmyslové a pro vyučování kreslení na středních školách.*“ (ŠTENC 1935, s. 6)

Odborné školy byly podle svého zaměření zakládány v oblastech bohatých na suroviny a s tradicí jejich řemeslného zpracování. Není proto divu, že právě ve Valašském Meziříčí byla zřízena odborná škola pro zpracování dřeva, vezmeme-li v potaz bohatost zdejších lesů a zručnost místních obyvatel. Vyučování na valašskomeziříčské odborné škole bylo zahájeno 13. října 1874 ve skromných podmínkách domu č. 106 na meziříčském náměstí (PUCHTA – BUBEN – BALÁN 1934, s. 4). Za první učitele byli vybráni místní řemeslníci znalí praxe, řezbář Josef Lihářik a truhlář František Boes, kteří prošli kurzem na umělecko-průmyslové škole ve Vídni (PUCHTA – BUBEN – BALÁN 1934, s. 4). Prozatímním vedením školy byl pověřen učitel kreslení zdejšího gymnázia Karel Fridrich. Následující rok došlo k přestěhování do nové budovy, vystavěné městem pro potřeby gymnázia a odborné školy podle návrhu architekta Antonína Grušky (1840–1882). Vyučovalo se základnímu kreslení a v dílnách nábytkové truhlářství či ornamentální řezbářství. Dosavadní organizace se změnila 1. srpna 1876, kdy prozatímního správce Fridricha vystřídal Franz Rosmaěl (1846–1916). Odborná škola byla rozšířena o soustružnické dílny, které sem byly přemístěny z odborné školy pro soustružníky v severočeských Hejnicích. Rosmaěl, jenž v letech 1873–1876 vedl hejnickou školu, po příchodu do Valašského Meziříčí vytvořil nový učební plán, počítající s pravidelnou výukou kreslení a modelování (MATYÁŠb 2016, s. 255).

Prakticky až do roku 1882 odborná škola fungovala jako „státem placená dílna“, která vyráběla zboží na zakázku. Již 1. ledna 1882 byla přeřazena z gesce ministerstva obchodu pod správu ministerstva kultu a vyučování. Obecně pro odborné školství tato změna znamenala posun k celkové reorganizaci s následnou centralizací odborného školství a s úpravami učebního plánu (MATYÁŠ 2014, s. 27; MATYÁŠb 2016, s. 257). Změny dále vedly k navyšování členů učitelského sboru, což se dotklo i valašskomeziříčské odborné školy. Díky tomu byla např. výuka kreslení rozšířena o přednášky (hodina týdně) věnované „*dějínám, vývoji a charakteristickým tvárům nejznamenitějších slohů ornamentických všech časů.*“ (Devátá výroční zpráva 1882–1883, s. 5) Výhodou změn bylo rovněž umožnění studijních cest pro učitele, v nichž je ministerstvo aktivně podporovalo. Pro školu se však nemálo významným datem stal 18. říjen. Výnosem z tohoto dne totiž přestala být již zmíněnou „státem placenou dílnou“, která vyvolávala jistou nevraživost ze strany místních živnostníků. Škola se tak stala skutečně školou s důrazem kladeným na výuku v teoretickém i praktickém směru (MATYÁŠ 2014, s. 28).

Obr. 1: Pohled na staré dílny odborné školy; Zdroj Československý truhlář, roč. 1925, č. 13, s. 240. |

Z hlediska tvorby se odborná škola držela v liniích daných jak dobovým vkusem a oblíbeností historismů, tak direktivními nařízeními ze strany ministerstva. Díla se proto nejčastěji slohově orientovala na neorenesanci, jelikož ta na konci 19. století ovládala jak architekturu, tak užité umění téměř po celé Evropě (VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 62). Školní produkci ovlivňoval též ředitel školy Franz Rosmaěl, který stál za řadou návrhů. Rosmaěl, absolvent sochařství vídeňské Akademie výtvarných umění (MATYÁŠb 2016, s. 253–254), tíhl k navrhování nábytku s neorenesančním tvaroslovím, výjimkou ovšem nebyla ani neogotika. Rosmaěl na odborné škole v pozici ředitele setrval až do roku 1907 a zvláště díky jeho kontaktům a zájmům se tato instituce dostala do styku s tehdejší památkovou péčí.

V Rakousku-Uhersku v té době oblast památkové péče zajišťovala C. k. centrální komise pro výzkum a zachování historických a uměleckých památek. Počátky této instituce se váží k 31. prosinci 1850, kdy byla císařským rozhodnutím ustavena C. k. centrální komise pro výzkum a zachování stavebních památek. Spadala pod vedení ministerstva obchodu, průmyslu a veřejných staveb, které kontrolovalo a zajišťovalo její chod. V čele komise zasedl tehdejší vedoucí stavební sekce uvedeného ministerstva Karl Czoernig von Czoernhausen (1804–1889). Dalšími členy se stali dva úředníci ministerstva vnitra, dva ministerstva kultu a vyučování, dva zástupci Akademie věd, dva Akademie výtvarných umění, konzervátor památkové péče města Vídně a představitel sekce architektury generálního stavebního ředitelství (NEJEDLÝ 1993, s. 151).

Hlavním účelem této instituce byl výzkum, osvěta a mapování památkového fondu rakouské monarchie, protože „*zub času a uplatňování materiálních zájmů již způsobily zkázu mnoha památek velké ceny i významu důležitých pro historii četných národů monarchie.*“ (NEJEDLÝ 1993, s. 151) Opravy památek nemohla komise jako taková financovat bez souhlasu císaře, náklady s tím spojené měly hradit soukromé spolky a vlastníci takovýchto nemovitostí. Fungování Centrální komise napomáhala síť konzervátorů, kteří mimo praktické činnosti v terénu též zprostředkovávali jednání mezi úřady. Konzervátorů pro české země bylo zpočátku určeno sedmáct, z nichž čtrnáct působilo v Čechách, dva ve Slezsku a pouze jeden na Moravě. Konzervátoru podléhali korespondenti, jejichž potřeba byla zdůvodňována nutností důkladně postihnout rozmanitý památkový fond v regionech. Skutečně fungovat začala komise až v roce 1853, přičemž její působnost se vztahovala pouze na památky, jejichž hodnota je notoricky (!) známa (NEJEDLÝ 1993, s. 152). V dalších letech Centrální komise prošla několika změnami,¹ z nichž nejdůležitější byly ty z roku 1873. Z nemovitých památek se rozšířila oblast zájmů komise též na památky movité, což zrcadlila i úprava názvu. Zmizela formulace „stavební památky“, kterou nahradily „umělecké a historické památky.“ Nově se agenda instituce rozdělila do tří sekcí. Sekce I. (archeologická) byla určena pro prehistorické nálezy a antické umění, II. sekce se zaměřila na architekturu, sochařství, malířství a grafiku od středověku po konec 18. století a III. (archivní) se věnovala písemným památkám do konce 18. století. Po celou dobu fungování komise rovněž vydávala časopis *Mitteilungen der k. k. Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst – und historischen Denkmale*, na jehož stránkách se prezentovaly informace z oboru památkové péče a nejzajímavější nálezy.

Z dochovaných tiskových zpráv ve zmiňovaných „*Mitteilungen*“ bylo možné vystopovat Rosmaělov zájem o památkovou péči již v dobách jeho působení na odborné škole pro soustružníky v severočeských Hejnicích. Nejprve referoval o objevu Valdštejnova polního oltáře ze 17. století ve františkánském klášteře v Hejnicích (MATYÁŠb 2016, s. 266). Centrální komise si poté vyžádala fotografie tohoto oltáře, k čemuž Rosmaěl připojil i fotografii mariánské sochy, hejnického poutního kostela a kromě toho zaslal nákres i popis mariánského obrazu (MATYÁŠb 2016, s. 266). Po přestěhování do Valašského Meziříčí se Rosmaěl i zde zapojil do památkářských aktivit. Centrální komisi zaslal vyobrazení mříží zřejmě zdejšího farního kostela, čemuž se komise věnovala na svém zasedání 24. října 1882 (MATYÁŠb 2016, s. 266). Již zhruba o měsíc později byl Rosmaěl jmenován korespondentem Centrální komise (MATYÁŠb 2016, s. 266; NA, fond PÚ Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 621). Postupně sbíral zkušenosti a kontakty zejména v církevních kruzích. Výnosem z 20. května 1890 se Rosmaěl stal konzervátorem II. sekce pro politické okresy Hranice, Místek, Nový Jičín, Přerov a Valašské Meziříčí (MATYÁŠb 2016, s. 267).² Do jeho běžné agendy spadalo nejčastěji poskytování nejrůznějších dobrozdání k opravám staveb obzvláště kostelů. Rosmaěl se většinou vyjadřoval k otázkám vhodné výmalby sakrálního prostoru či byl zván jako expert při zadávání prací pro jejich vnitřní vybavení, což byl případ např. kostelů ve Starém Bohumíně nebo Hovězí. V poslední třetině 19. století se zvyšoval zájem církevních hodnostářů i obyčejných farníků o zvelebování interiérů svatostánků pořízováním nového mobiliáře. Nezřídka byly zakoupené předměty

z uměleckého hlediska svých kvalit rozporuplné. Na důležitost uměleckořemeslného zpracování veřejnost upozorňovaly četné výstavy „kostelních předmětů“, pořádané vídeňským rakouským muzeem pro umění a průmysl nebo též brněnským průmyslovým muzeem (ROSMAĚL 1890, s. 5; MATYÁŠ 2014, s. 32). Bohužel rostoucí poptávku nebyl rakouský umělecký průmysl schopen uspokojit, proto se museli zájemci mnohdy obracet na „*kr. dvorní ústav umělecký Mayera v Mnichově, aneb na sochaře v daleko odlehlém Grödnerském údolí, aby ku př. aspoň trochu dobře provedenou sochu náboženskou za přiměřenou cenu dostali.*“ (ROSMAĚL 1890, s. 3) Po čase se rovněž od této možnosti upustilo, jelikož náklady na jejich pořízení neúměrně zvyšovalo clo a dopravné. S obstaráváním nového mobiliáře navíc reálně hrozilo, že dojde ke ztrátám uměleckohistoricky cenných předmětů, aby „*byl zdánlivě lepším, ve skutečnosti však již v kompozici duchaprázdným a beze vsí formy a vkusu provedeným výrobkem nahrazen.*“ (ROSMAĚL 1890, s. 3) Do řešení problému se zapojilo samo ministerstvo kultu a vyučování, které podporovalo vznik oddělení pro kostelní práce na odborných školách. Tyto specifické dílny vznikly např. v Innsbrucku, Bolzanu či Zakopaném.

Oddělení kostelních prací bylo ve Valašském Meziříčí otevřeno na základě výnosu ministerstva kultu a vyučování 14. června 1889 (ROSMAĚL 1890, s. 5; MATYÁŠ 2014, s. 33). Nejednalo se o samostatný obor, jak by se mohlo zdát, nýbrž o speciální výukový program. Mohli se jej účastnit žáci ze všech oddělení. Přesto Rosmaěl prohlásil, aby byli upřednostněni ti z nich, kteří „*při jistém nadání a opravdové vůli i tím přáním prodchnutí jsou, své nejlepší umění a vědění službám kostela a jeho ozdobování věnovati.*“ (ROSMAĚL 1890, s. 5–6) V rámci výuky žáci zhotovovali oltáře, kazatelny, kostelní nábytek či sochy, přičemž aplikovali poznatky z výuky polychromování, zlacení, štafírování a dalších dokončovacích prací. K zajištění výuky získala odborná škola množství vzorníků i odborných děl (ROSMAĚL 1890, s. 5). Za většinou výrobků tohoto oddělení stál svými návrhy sám ředitel Rosmaěl, který prosazoval pokud možno stylové souznění s architektonickou podobou stavby (ROSMAĚL 1890, s. 4). Rozvoji oddělení výrazně napomáhala napojení Rosmaěla na Centrální komisi a s tím související kontakty v církevním prostředí. Odborná škola se díky tomu mohla podílet na řadě zakázek. Nepřekvapí proto, že pravděpodobně první zakázkou, kterou škola realizovala, bylo zhotovení hlavního oltáře pro již zmiňovaný kostel v Růždce.³ Žáci dokončený neorenesanční oltář představili za velkého zájmu veřejnosti i duchovenstva 18. a 19. července 1891 v prostorách odborné školy.⁴

Vznikem oddělení pro kostelní práce si škola na téměř desetiletí zajistila pole působení, jelikož ani v následujících letech zakázek neubývalo. Rosmaěl vytvořil množství návrhů, z nichž je možné jmenovat např. oltáře pro zámek ve Vsetíně (1892), sv. Cyrila a Metoděje pro kapli v Jasenici, rámy s postavami apoštolů a klekátko s Ukřižovaným pro oratorium farního kostela ve Vsetíně (1893), hlavní oltář pro novostavbu kostela v Šibici (též Svibice, dnes součást Českého Těšína) (1893), kazatelnu (1893), hlavní oltář ve dvou provedeních (1893) a boční oltář (1894) pro farní kostel ve Valašských Kloboukách, rám oltářního obrazu a boční oltář sv. Josefa (1894) pro farní kostel v Odrách a hlavní oltář pro kostel v Przně (1894) (MATYÁŠ 2016, s. 264; SOKA Vsetín, fond Státní odborná škola Valašské Meziříčí, kart. 9, inv. č. 684). Rozsahem prací největší zakázky však škola získala prostřednictvím Rosmaěla ve Slezsku.

Objednavatelem těchto prací byl P. Thomas Dudek (1849–1925), administrátor farnosti kostela Máří Magdalény v Těšíně (VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 91).⁵ Rosmaěl se mohl seznámit s Dudkem prostřednictvím svých četných pracovních cest, případně při výkonu funkce konzervátora (VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 91). Další z možností je, že odbornou školu pro tyto zakázky Dudkovi doporučil Dr. Theodor Haase (1834–1909), superintendant a říšský poslanec z Těšína, který školu navštívil ve školním roce 1887–1888 (Čtrnáctá výroční zpráva 1887–1888, s. 8). Pro uvedený těšínský kostel škola vytvořila oltář Panny Marie Pomocné, oltář sv. Kříže a oltář Nejsvětějšího srdce Ježíšova.⁶ K dalšímu mobiliáři z pera Franze Rosmaěla patřily taktéž lavice a dva typy rámců na votivní obrazy (VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 91). Dudek byl s Rosmaělovými návrhy a realizacemi odborné školy zjevně spokojen, jelikož Rosmaěl pověřil návrhem vnitřního vybavení pro kostel Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně, kde působil od 1. ledna 1893 jako farář.⁷ Ve školním roce 1893–1894 žáci zhotovili rám k obrazu sv. Jana Nepomuckého (Dvacátá výroční zpráva 1893–1894, s. 6; VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 91). V letech 1893–1895 následovaly boční oltáře Svaté Rodiny, sv. Anny a sv. Jáchyma s malou Pannou Marií a Nejsvětějšího srdce Páně (VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 91–92).⁸ Plán hlavního oltáře vznikl v průběhu školního roku 1896–1897, přičemž na své zhotovení musel čekat další dva roky (MATYÁŠb 2016, s. 264). Rosmaěl je dále autorem předloh oltáře Panny Marie Růžencové, kazatelny, kostelních lavic (1900) a dvou zpovědnic (1901–1902), které taktéž zhotovili žáci odborné školy (VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 93). Výrobky oddělení pro kostelní práce valašskomeziříčské odborné školy je možné nalézt v mnoha dalších kostelích na Valašsku i mimo něj.

Obr. 2: Absolventi mistrovské školy s ředitelem Franzem Rosmaělem (sedící uprostřed) a učiteli (1905); Zdroj: Muzeum regionu Valašsko, fond Dřevařská škola.

Význam oddělení pro kostelní práce tkví především v možnosti žáků, vyzkoušet si výrobu umělecky i technicky náročných předmětů. Odborná škola tímto umožnila svým vybraným svěřencům prakticky ověřit své dovednosti a schopnosti. Zároveň prostřednictvím osoby ředitele a konzervátora II. sekce Centrální komise Rosmaěla přišli žáci velice pravděpodobně do kontaktu s jeho vlastními i s tehdy obecně platnými památkářskými názory a postupy. Oddělení rovněž poskytlo žákům nezbytnou průpravu v činnostech, které následně mohli využít v dalším zaměstnání, např. v zakázkách, souvisejících s restaurováním církevního mobiliáře. Přeci jen se v oddělení vyučovalo technikám, které s tímto odvětvím přímo souvisely. Jmenovat můžeme např. výuku zlacení, polychromování či štafírování. Pro zajištění lepších podmínek žáků i pedagogů byla navíc v roce 1889 vystavěna nová dílenská budova dle návrhu Carla Wilhelma rytíře von Doderer (1825–1900), která rozšířila tehdy nedostačující školní kapacity (Fünftehnter Jahres-Bericht Schuljahr 1888–1889, s. 3; MATYÁŠ 2014, s. 30–31; VALOUŠKOVÁ – OSTRÁNSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 57). Pro zdokonalení umu žáků ornamentálního a figurálního řezbářství byla následně ještě 16. července 1895 otevřena stavba dílny na odlévání sádry, která poskytla nové možnosti zavést do výuky „*různé způsoby formování a opravování v sádře*“. (Jedenadvacátá výroční zpráva 1894–1895, s. 3) Potřebným technikám i samotnému uměleckému vzdělávání byli vystaveni též odborní učitelé, kteří byli vysíláni na nejrůznější studijní cesty.⁹ Tito pak získané informace a zkušenosti aplikovali ve výuce a rovněž v návrzích, které vytvářeli i pro soukromé řemeslníky v rámci napomáhání místnímu řemeslu. Sám ředitel Rosmaěl takto z jedné ze svých mnoha studijních a pracovních cest do sbírek školy dovezl např. Madonu ve stylu Veita Stosse (1448–1533).¹⁰ Oddělení pro kostelní práce pod Rosmaělovým vedením je možné chápat jako určitou příležitost tehdejší památkové péče zajistit sakrálnímu prostoru adekvátní uměleckořemeslnou náhradu starého (mnohdy bohužel i cenného) mobiliáře, který byl často z kostelů odstraňován a to i bez vědomí památkových orgánů.

Odborná škola se do tehdejší památkové péče nezapojila jen zřízením oddělení kostelních prací, ale podle dochovaných zpráv se přímo podílela na praktické ochraně uměleckých děl. Prostřednictvím Franze Rosmaěla se žáci odborné školy již v roce 1892 podíleli na nákresu renesančního portálu valašskomeziříčského farního kostela Nanebevzetí Panny Marie v měřítku 1:10 (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1001). Následovaly práce spojené s hřbitovním kostelem sv. Trojice ve Valašském Meziříčí. Rosmaěl o něm informoval Centrální komisi již roku 1887 ve spojitosti s jeho zchátralostí a možným zbořením (VÁCHA 2016, s. 108). O pět let později uvádí, že „*následkem vadné střechy a zemní vlhkosti jsou loď a ochoz v tak desolátním stavu, že konservátor zakročil pro uzavření kostela. Jsou hlasy, aby z kostela byl zachován zděný presbytář jako kaple. Poněvadž obyvatelstvo je z piety pro zachování kostela, zakročil konservátor u zástupce patrona, ředitele arcib. statků v Kelči pro restauraci kostela.*“ (VÁCHA 2016, s. 108; NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 861) V odpovědi byly opravy zamítnuty z důvodu jejich nákladnosti s tím, že jako jediný bude restaurován renesanční náhrobník Jana Žernovského z Žernoví (†1585). Rosmaěl do případu sv. Trojice opět zapojil žáky odborné školy. Především zakreslili půdorys kostela v měřítku 1:100, který Rosmaěl odeslal do Vídně 23. července (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1001). Pod vedením dílovedou-

ciho pro figurální modelování a dřevořezbářství učitele Aloise Balána (1863–1949) zhotovil žák Rudolf Scheerpeltz kresbu Žernovského náhrobníku, která doprovodila Rosmaělovu krátkou zprávu o tomto kostele a náhrobníku v „*Mitteilungen*“ (Osmnáctá výroční zpráva 1891–1892, s. 8; ROSMAĚL 1892, s. 180). V závěru roku 1892 pak Rosmaěl Centrální komisi hlásil, že bude hřbitovní kostel zachován, jelikož do záchran-y se vložil sám starosta města JUDr. Alois Mikyška (1831–1903) (VÁCHA 2016, s. 109; NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1497). Kromě opravy střechy došlo ke stržení dřevěného podšíňku, který byl v dezolátním stavu. Na jeho znovuobnove-ní v odpovídající konstrukční formě se poté odbornou pomocí podílela i odborná škola (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1497). Rosmaěl využíval žáky k vytváření nákre-sů objektů s památkovou hodnotou zřejmě velmi často,¹¹ jelikož v některých letech podával mnohdy až 40 kusů (někdy i mnohem více)¹² protokolo-vaných zpráv.¹³

Odborná škola se se svými učiteli a žáky v rámci Rosmaělovy spolupráce s Centrální komisí podílela též na restaurování uměleckých děl. Nebyla to náhoda, jelikož k této činnosti měla jak dílenské, tak učební kapacity. Přeci jen zde fungovalo od-dělení pro kostelní práce, v němž se žáci učili nejrůznějším technikám, jež právě při restaurování bylo možné využít. K uplatnění nabytých znalostí se naskytla příležitost v roce 1897. Rosmaěl totiž při jedné z komisionálních návštěv v katolickém farním kos-tele v Pržně zjistil, že z bočního oltáře byla odstraněna socha sv. Barbory a nahrazena postavou Panny Marie. Socha sv. Barbory, vysoká 1,10 m, Rosmaěla zaujala skrze „*ihre geniale Conception, insbesondere aber zufolge der in virtuoser Schnitztechnik ausgeführten Draperie*“ již v roce 1895 (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 79, inv. č. 1462, č. spisu 342). Rosmaěl se nabídl v zájmu zachování sochy, že na odborné škole bude vytvořena ve stejném stylu konzola, na níž by mohla být na odpovídajícím místě barokní socha opětovně postavena a zachována (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 79, inv. č. 1462, č. spisu 342). Rovněž měla škola zhotovit přesnou kopii přženské sv. Barbory. Rosmaěl navíc uvedl, co vše se s podobnými předměty děje a jak se s nimi zachází, dostanou-li se do nesprávných rukou, což byl i případ přženské sochy: „*Vor mehreren Jahren liess man die alte Statue in Neutitschein „frisch staffieren.“ Der Staffierer, dem die dem Stile angepasste übertrieben zurückgeworfene Haltung des Kopfes nicht gefiel, schnitt diesen einfach weg und setzte einen nach seiner Auffassung „Schöneren“ auf den Rumpf.*“ (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 79, inv. č. 1462, č. spisu 342) Centrální komise Rosmaělem navržený postup restaurování schválila a vyslovila mu dík. O samotném průběhu prací bohužel nejsou zprávy, dá se ale předpokládat, že se do nich zapojilo oddělení figurálního dřevořezbářství a kostelních prací, kde se vyučovaly dokončovací techniky. Restaurovaná socha sv. Barbory byla pravděpo-dobně dokončena během následujících dvou let, jelikož až 26. dubna 1899 Rosmaěl hlásil, že se nalézá opět ve farním kostele v Pržně (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 79, inv. č. 1462, č. spisu 834).¹⁴ V samém závěru 19. století Rosmaěl odborné škole zařídil ješ-tě jednu „restaurátorskou“ zakázku (prakticky se jednalo o zhotovení repliky). Dne 7. dubna 1900 Rosmaěl podal Centrální komisi zprávu o soše sv. Floriána na valaš-skomeziříčském náměstí, která „*infolge gänzlicher Verwitterung des Steines, aus dem sie gearbeitet war, vollständig abgetragen werden müsste.*“ (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 570) Dvoudílný postament byl v poněkud lepším stavu

a vyžadoval pouze důkladnější opravu. Dle Rosmaělova vyjádření původní socha nedodržela proporční vztahy vůči postamentu a neoplývala ani žádným zvláštním uměleckým pojetím, proto nechal na odborné škole vytvořit nový model (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 570). Jako předloha posloužila socha stejnojmenného světce z Uherského Brodu, o níž Rosmaěl Centrální komisi informoval již 12. září 1896 (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 570). Vytvořením modelu pověřil sochaře Františka Hrachovce (1867–1923), který vyučoval ornamentálnímu modelování a dřevořezbářství, štafírování a pozlacování (MATYÁŠ 2014, s. 131). Centrální komise se k restaurátorským pracem, jakožto velmi zdařilým, vyjádřila kladně nejprve 7. a poté i 20. dubna 1900 (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 570). Provedení samotné sochy bylo svěřeno uměleckému atelieru Ferdinanda Neumanna (1858–1920) v Kroměříži (ANONYM 1901c, s. 2–3). Dokončená 3,5 m vysoká socha z hořického pískovce (ANONYM 1901a, s. 3–4), byla slavnostně vysvěcena 27. října 1901, o čemž mimo jiné referoval zdejší tisk.¹⁵

Obr. 3: Kopie sochy sv. Barbory z farního kostela v Pržně (dílo odborné školy); SOkA Vsetín, fond Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, kart. 8, inv. č. 680.jpg.

Z uvedeného tedy vyplývá, že do aktivit spojených s památkovou péčí byli v některých případech přímo zapojeni jak žáci, tak učitelé, přičemž rozsah jejich zájmu vycházel nezávisle z jejich odborného školení. Odborný učitel Václav Hofrichter (1864–1938), absolvent malířství na pražské akademii a poté v Mnichově (MATYÁŠ 2014, s. 129–130), se často věnoval restaurování obrazů. Poprvé se v této spojitosti uvádí ve školním roce 1894–1895, kdy opravoval obraz z hlavního oltáře v kostele ve Valašských Kloboukách (Jedenadvacátá výroční zpráva 1894–1895, s. 6). Obdobně činil následující rok i v případě starého oltářního obrazu ve farním kostele v Bohumíně (Dvaadvacátá výroční zpráva 1895–1896, s. 7). Hofrichter navíc mimo církevní práce restauroval též obrazy v soukromém majetku (Zpráva o školním roce 1900–1901, s. 13). Učitelé jako Eduard Číp či Alois Balán se pustili ještě do větších projektů. Číp například dodal návrh na restaurování vnitřního zařízení kostela v Bílé (Zpráva o školním roce 1909–1910, s. 5). Balán pak zhotovil návrh na rekonstrukci hlavního oltáře a vazbu farního kostela ve Velkých Kunčicích (Zpráva za školní rok 1913–1914, s. 7). V rámci tzv. napomáhání živnostem, což byl jeden z okruhů činnosti odborné školy stanovený ministerstvem kultu a vyučování, vytvářeli učitelé návrhy, které zasílali přímo řemeslníkům na základě jejich předchozí žádosti. Odborný učitel Josef Steindl např. pro truhlářského mistra A. Dubovského ve Frenštátě vytvořil nákresy oltářních okras ve slohu italské renesance pro kostel v Lichnově (Desátá výroční zpráva 1883–1884, s. 7), též dodal podklady pro výmalbu kostela v Hošťálkové malíři pokojů F. Fillákovi (Devatenáctá výroční zpráva 1892–1893, s. 9) atd. Na odborné škole byly rovněž zhotoveny náčrtky a dílenské rysy na ostění a vykládaný strop pro dřevěný kostel v Tiché (Zpráva o školním roce 1903–1904, s. 10). Kromě toho někteří z pedagogů takovéto aktivity prováděli i mimo školu, což byl případ např. pomocného dílvedoucího Josefa Vackáře, který zhotovil dřevěný model krovu na věž farního kostela v Zašové, jenž vyhořel v roce 1871 (Osmnáctá výroční zpráva 1891–1892, s. 8; MATYÁŠb 2016, s. 267).

Žáci odborné školy se s metodami a postupy tehdejší památkové péče mohli seznámit i přímo v teoretické výuce. Franz Rosmaël přednášel po celou dobu svého působení ve Valašském Meziříčí předmět architektonické tvarosloví, v němž seznamoval s vývojem uměleckých slohů. Je tedy možné předpokládat, že z funkce konzervátora výklad látky oživil příklady ze své praxe i s případným upozorněním na důležitost ochrany uměleckých památek. Poučení v tomto specifickém oboru mohla poskytnout škola žákům též prostřednictvím své čítárny časopisů a knihovny, která k roku 1899 obsahovala na 3000 inventárních položek (DEMEL 1999, s. 24; SZTEFEK 1992, s. 23). V knihovně byly zastoupeny např. „Mitteilungen“, *Popis uměleckých kostelních památek (M. Hiptmair)*, *Von der Erhaltung kirchlicher Gebäude (A. von Helfert)*, *Kunstarchäologische Aufnahmen aus Mähren (A. Franz)*, *Dějiny Moravy a praehistorická archeologie (I. L. Červinka)* a další.¹⁶ Zájemcům z řad žactva, ale i veřejnosti byla přístupná vždy v neděli (Osmá zpráva výroční 1881–1882, s. 14). Na školní knihovnu jakožto znamenitý zdroj poznání vzpomínal rovněž Bohumír Jaroněk (1866–1933) (WELTRUBSKÝ – PELANT – MÍSTECKÝ 1924, s. 22), který spolu se svým bratrem Aloisem (1870–1944) patřil k nejnápadnějším absolventům, jejichž angažovanost v ochraně památek přesáhla hranice valašského regionu. Zajímavostí v souvislosti se sourozenci Jaroňkovými je, že Rosmaël sám navrhoval vytvoření jakéhosi skanzenu,

do něhož by se přemístily dřevěné kostely, které by tak zůstaly zachovány pro budoucí generace (ROSOVÁ 2014, s. 90–91).¹⁷

Činnost prováděná odbornou školou pro potřeby památkové péče souvisela především s aktivitami jejího ředitele Franze Rosmaěla. Po jeho odchodu z ředitelského postu a současně z Valašského Meziříčí do Vídně v roce 1906, kde poté zastával funkci ředitele státní průmyslové školy a didakticko-pedagogického inspektora pro průmyslové školství při ministerstvu kultu a vyučování (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 3212; MATYÁŠb 2016, s. 268–269), se z dokumentů vytrácí zprávy o součinnosti odborné školy na ochraně památek. Avšak nemuselo tomu tak být. Centrální komise po Rosmaělově odchodu hledala adekvátní náhradu na místo konzervátora II. sekce právě mezi učitelským sborem odborné školy. Z jedné ze zpráv vyplývá, že se mělo dokonce počkat, až bude obsazena pozice profesora-ředitele, aby mohl být následně jmenován konzervátorem (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 100, inv. č. 1921, č. spisu 2629). Proto se do popředí dostalo jméno odborného učitele a jmenovaného prozatímního správce ústavu Josefa Steindla (1852–1931) (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 471). Nakonec se však konzervátorem nestal (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 4760). Navržen byl rovněž Albert Gruber (1876–1916), který se v roce 1909 stal druhým ředitelem odborné školy, když vystřídal uvedeného Steindla. Vyjádření k osobě Alberta Grubera Centrální komisi zaslal Julius Deininger (1852–1924), který jej znal z doby jeho působení na státní průmyslové škole v Innsbrucku. Gruber byl pro Deiningera „... *tuchtigen Lehrer und Hochbauingenieur von sehr geschäftlicher Veranlagung kennen zu lernen, doch niemals Kunst können, dass derselbe ein Interesse für Kunst im allgemeinen oder im besonderen für alte Kunstwerke hätte.*“ (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 4760) Proto jeho jmenování považoval za nevhodné, což komise vzala na vědomí a Grubera konzervátorem nejmenovala. Místo konzervátora nakonec obsadil zdejší katecheta P. Eduard Domlivil (1846–1921), který předtím plnil agendu korespondenta. Z doby jeho působení je znám zřejmě pouze jeden případ spolupráce s odbornou školou. Dne 15. října 1910 Domlivil Centrální komisi sdělil, že některé ze soch, jež se nacházely u valašskomeziříčského kostela sv. Trojice, nechal opravit a natřít holubičí šedí prostřednictvím „*einen hiesigen Bildhauer, Schüler der Fachschule.*“ (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1598)¹⁸ Již 24. března následujícího roku Domlivil zpravoval Centrální komisi o stavu těchto soch. Ve skutečnosti reagoval na dopis následníka trůnu arcivévody Františka Ferdinanda d'Este (1863–1914), kterého zajímala původní polychromie soch a důvod proč byly nalíčeny holubičí šedí (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1598; VÁCHA 2016, s. 112). Domlivil nátěr obhajoval slovy, že „*die Farben der Statuen waren schon abgefallen, da die Statuen viele Jahre lang der Feuchtigkeit, Hitze und dem Froste unter dem Kirchendache ausgesetzt waren*“ proto byly „*taubengrau angestrichen, um sie vor dem Staube zu schützen, da der Kirche entlang die stärkst befahrene Strasse der Stadt führt; auch sollten sie sich von der braunen Farbe der Holzkirche besser abheben.*“ (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1598) Jelikož dotyčný konzervátor touto záležitostí nechtěl Centrální komisi obtěžovat, radil se s jedním z učitelů odborné školy.¹⁹ Za toto jednání žádal komisi o prominutí s tím, že se už nebude opakovat (VÁCHA 2016, s. 112). Arcivévoda celou záležitost nátěru v holubičí šedi zhodnotil jako vandalismus (VÁCHA 2016, s. 112).²⁰

Obr. 4: Slavnostní svěcení obnovené sochy sv. Floriána (27. říjen 1901);
Zdroj Fotoarchiv Muzea regionu Valašsko.

Valašskomeziříčská odborná škola poskytovala široké možnosti vzdělání uměleckořemeslného charakteru a u mnoha svých absolventů podnítila jejich další zájem o umělecké vzdělání.²¹ Do kontaktu s tehdejší památkovou péčí se škola dostala zvláště díky řediteli Franzi Rosmaělovi, který působil nejdříve jako korespondent a posléze konzervátor II. sekce Centrální komise. Rosmaěl se jako školený sochař z vídeňské Akademie výtvarných umění dokázal orientovat v dané problematice po stránce technické i umělecké. Díky jeho zájmu a angažovanosti se mohli žáci spolu s učiteli podílet na výše uvedených pracích, jež by bylo možné řadit do okruhu péče o historické památky. Lze předpokládat, že tyto příklady, o nichž se v příslušných archivních fondech dochovaly zprávy, jsou pro oblast Valašska pouhým zlomkem. Rosmaělova územní působnost jakožto konzervátora byla přeci jen poměrně dosti rozsáhlá. Odborná škola jistý vzhled do péče o památky mohla vnést rovněž prostřednictvím samotné výuky. V teoretickém směru se lze domnívat, že výklad o památková témata rozšiřoval hlavně Rosmaěl v rámci předmětu architektonické tvaroznalství. Předměty související s kreslením, ať už měřičkým, nebo od ruky, či s technologickými výklady žákům umožnily získat základní dovednosti, které poté šlo uplatnit v praxi památkové péče. Nejen z pohledu vytváření výkresů a nákresů jednotlivých památek, ale též při jejich opravách. Praktická výuka na odborné škole byla na vysoké úrovni a po zřízení oddělení pro kostelní práce, v němž si žáci osvojovali techniky jako pozlacování či štafírování, nutné při restaurování oltářů a náboženských soch. Díky Rosmaělovým kontaktům na církevní kruhy v tomto oddělení vzniklo mnoho sakrálního vybavení, jež se dodnes nachází v nejednom kostele na východní Moravě.

Většinu takovéhohoto mobiliáře navrhoval sám Rosmaël a několik návrhů vytvořili rovněž odborní učitelé, a to většinou pro zájemce z řad řemeslníků. Aktuální dění na poli památkové péče přinášela žákům i veřejnosti bohatě zásobená školní knihovna. Nacházely se v ní knihy a časopisy věnované dějinám umění i péči o památky. Zdali tyto možnosti, které odborná škola nabízela, někteří absolventi skutečně uplatnili v profesním životě ve vztahu k památkám, není jednoduché prokázat. Přesto odbornou školu absolvovali jedinci, kteří svým přístupem do dějin památkové péče zasáhli a hranici valašského regionu přesáhli. V této souvislosti je nutné uvést zvláště sourozence Bohumíra a Aloise Jaroňkovy s jejich proslulým rožnovským skanzenem či Richarda Kristinuse (1865–1926), konzervátora II. sekce Centrální komise, působícího v městském muzeu v Českých Budějovicích (MATYÁŠ 2014, s. 161). Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí se tak stala jedním z míst, které se na Valašsku aktivně zapojilo do památkářského dění, čímž se zařadila po bok zdejšího muzea.²² V rámci budoucího výzkumu by jistě stálo za zhodnocení, zda valašskomeziříčská škola byla ojedinělým případem, nebo se do podobných aktivit zapojovaly i jiné odborné školy.

Poznámky:

- ¹ Např. již v roce 1859 Centrální komise přešla pod správu ministerstva kultu a vyučování. V roce 1911 prodělala komise poslední velkou reorganizaci, z níž vzešla Centrální komise pro památkovou péči.
- ² Centrální komise později Rosmaëla 23. února 1898 jmenovala konzervátorem I. a II. sekce také pro oblast Těšínska (do roku 1899) a od roku 1900 do jeho působnosti spadal rovněž okres Moravská Ostrava. MATYÁŠb 2016, s. 267. Více o životě Franze Rosmaëla viz MATYÁŠb 2016.
- ³ Ještě před vznikem oddělení kostelních prací Rosmaël vytvořil zřejmě jeden z prvních návrhů pro sakrální prostředí. Již z roku 1887 je známa skica hlavního oltáře a kazatelny pro farní kostel v Růžďce (SOka Vsetín, fond Státní odborná škola Valašské Meziříčí, kart. 9, inv. č. 684; Dreizehnter Jahres-Bericht Schuljahr 1886–1887, s. 6).
- ⁴ Školu při této příležitosti navštívil také brněnský c. k. zemský školní inspektor Christian Riedl (1838–1909) (Sedmnáctá výroční zpráva 1890–1891, s. 8).
- ⁵ Tuto pozici zastával od 4. března 1884 (Spolek Přátel bohumínské historie, P. Thomas Dudek. Dostupné z <http://www.starobohuminci.cz/dudekzivotopis.html>. [cit. 2017-07-10]).
- ⁶ Návrhy k těmto pracím vznikaly v rozmezí let 1891–1894 (SOka Vsetín, fond Státní odborná škola Valašské Meziříčí, kart. 9, inv. č. 684). Dudek pravděpodobně odbornou školu navštívil ve školním roce 1890–1891, ve výroční zprávě je zapsán jako „pan P. Dudík, administrator fary v Těšíně.“ (Sedmnáctá výroční zpráva 1890–1891, s. 4).
- ⁷ Viz Spolek Přátel bohumínské historie, P. Thomas Dudek. Dostupné z <http://www.starobohuminci.cz/dudekzivotopis.html>. [cit. 2017-07-10].
- ⁸ Dudek během školního roku 1893–1894 odbornou školu osobně navštívil, a to již podruhé (Dvacátá výroční zpráva 1893–1894, s. 4).
- ⁹ Např. v roce 1884 absolvoval Josef Steindl studijní cestu do Verony a Benátek, ředitel Rosmaël podnikl prohlídku odborných škol v Rakousku v roce 1888, Alois Balán zavítal z důvodu studia kostelní plastiky ve školním roce 1894–1895 do Mnichova atd. (Jedenáctá výroční zpráva 1884–1885, s. 6; Čtrnáctá výroční zpráva 1887–1888, s. 4; Jedenadvacátá výroční zpráva 1894–1895, s. 7).
- ¹⁰ Rosmaël pro účely výuky několik soch dovezl přímo z jižního Tyrolska. Při pohledu na sbírky sád-

rových odlišností odborné školy, které uvádějí některé výroční zprávy, je zřejmé, že k potřebným výukovým účelům měla škola celou řadu vzorových předmětů, jež byly zaslány z ministerstva kultury a vyučování, a také získávány činností samotného učitelského sboru. Takovým příkladem by mohl být např. svícen z kostela ve Frýdlantu v Čechách, kde Rosmaěl působil na začátku 70. let 19. století (Šestnáctá výroční zpráva 1889–1890, s. 31; Sedmnáctá výroční zpráva 1890–1891, s. 22; VALOUŠKOVÁ – OSTŘANSKÁ – KNÁPKOVÁ 2014, s. 59).

- ¹¹ Rosmaěl v jednom ze spisů píše: „... mit der Absicht, dass auch die Schüler der seiner Leitung unterstehenden k.k. Fachschule angeeifert werden, interessante ältere Objecte in natura zu zeichnen,...“ (NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1497).
- ¹² Např. Zpráva o školním roce 1898–99, s. 25.
- ¹³ Viz např. Zpráva o školním roce 1905–1906, s. 11; Zpráva o školním roce 1903–1904, s. 12; Zpráva o školním roce 1900–1901, s. 13 nebo Zpráva o školním roce 1897–1898, s. 11.
- ¹⁴ Fotografie sochy pořízená na odborné škole se dochovala a dnes je uložena ve vsetínském archivu, viz SOKA Vsetín, fond Státní odborná škola Valašské Meziříčí, kart. 8, inv. č. 680.
- ¹⁵ Viz ANONYM 1901b.
- ¹⁶ Viz Devatenáctá výroční zpráva 1892–1893, s. 33–34; Dvacátá výroční zpráva 1893–1894, s. 33; Jedenadvacátá výroční zpráva 1894–1895, s. 33; Třicetá výroční zpráva 1896–1897, s. 31–33.
- ¹⁷ Na konci 19. století se zvyšoval vědecký zájem o ochranu a zachování těchto staveb, jelikož již od 18. století byly některé z nich likvidovány. Možná i proto byl Rosmaěl jakožto zkušený konzervátor a člověk znalý práce se dřevem jmenován prozatímním konzervátorem pro oblast Těšínska, kde se nalézalo množství dřevěných kostelů (ROSOVÁ 2014, s. 15; MATYÁŠB 2016, s. 267).
- ¹⁸ Bohužel jeho jméno se nepodařilo zjistit.
- ¹⁹ Není přesně známo, kdo z učitelů Domluvilovi tuto variantu ochrany navrhl, jelikož možností bylo hned několik, viz Zpráva o školním roce 1910–1911, s. 4; NA, fond PÚ Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1598.
- ²⁰ Arcivévoda si poznamenal: „Proč byl nátěr v holubičí šedi? To je přeci vandalismus.“ (VÁCHA 2016, s. 112)
- ²¹ O žácích a učitelích, kteří se v profesní kariéře věnovali architektuře viz např. FLEKÁČOVÁ 2013, s. 53–75.
- ²² Někteří představitelé odborné školy byli zároveň členy valašskomeziříčského muzejního spolku. Patřil k nim samozřejmě Franz Rosmaěl a dále pak např. Alois Balán, který dlouhou dobu spravoval uměleckoprůmyslové sbírky muzea. Odborná škola s muzeem spolupracovala při zapůjčování předmětů (MATYÁŠ 2016a, s. 55).

Prameny:

- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 79, inv. č. 1462, č. spisu 342.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 79, inv. č. 1462, č. spisu 834.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 471.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 570.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 861.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1001.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1497.
- Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 98, inv. č. 1889, č. spisu 1598.

Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 100, inv. č. 1921, č. spisu 2629.

Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 621.

Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 3212.

Národní archiv Praha (NA), fond Památkový úřad Vídeň, kart. 115, inv. č. 2141, č. spisu 4760.

Státní okresní archiv Vsetín (SOka), fond Státní odborná škola Valašské Meziříčí, kart. 8, inv. č. 680.

Státní okresní archiv Vsetín (SOka), fond Státní odborná škola Valašské Meziříčí, kart. 9, inv. č. 684.

Osmá zpráva výroční c. k. odborné školy pro umělý průmysl v dřevě ve Valašském Meziříčí. Sestavená koncem školního roku 1881–82 (Osmá zpráva výroční 1881–1882). Valašské Meziříčí 1882.

Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1882–83 (Devátá zpráva výroční 1882–1883). Valašské Meziříčí 1883.

Desátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí za školní rok 1883–84 (Desátá zpráva výroční 1883–1884). Valašské Meziříčí 1884.

Jedenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí za školní rok 1884–85 (Jedenáctá zpráva výroční 1884–1885). Valašské Meziříčí 1885.

Dreizehnter Jahres-Bericht über die k. k. Fachschule für Holzbearbeitung und die mit ihr verbundene allgemeine gewerbliche Fortbildungsschule in Walachisch-Meseritsch. Schuljahr 1886–87 (Dreizehnter Jahres-Bericht 1886–1887). Wien 1887.

Čtrnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro průmysl dřevařský dřeva a spojené s ní všeobecné pokračovací školy živnostenské ve Valašském Meziříčí za školní rok 1887–88 (Čtrnáctá zpráva výroční 1887–1888). Brno 1888.

Fünftehnter Jahres-Bericht über die k. k. Fachschule für Holzbearbeitung und die mit ihr verbundene allgemeine gewerbliche Fortbildungsschule in Walachisch-Meseritsch. Schuljahr 1888–89 (Fünftehnter Jahres-Bericht 1888–1889). Wien 1889.

Šestnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva a s ní spojené všeobecné živnostenské školy pokračovací ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1889–90 (Šestnáctá zpráva výroční 1889–1890). Přerov 1890.

Sedmnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva a spojené s ní všeobecné živnostenské školy pokračovací ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1890–91 (Sedmnáctá zpráva výroční 1890–1891). Přerov 1891.

Osmnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1891–1892 (Osmnáctá zpráva výroční 1891–1892). Plzeň 1892.

Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1892–1893 (Devatenáctá zpráva výroční 1892–1893). Plzeň 1893.

Dvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1893–1894 (Dvacátá zpráva výroční 1893–1894). Plzeň 1894.

Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1894–95 (Jedenadvacátá zpráva výroční 1894–1895). Plzeň 1895.

Dvaadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1895–96 (Dvaadvacátá zpráva výroční 1895–1896). Brno 1896.

Třadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Školní rok 1896–97 (Třadvacátá zpráva výroční 1896–1897). Valašské Meziříčí 1897.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1897–98 (Zpráva o školním roce 1897–1898). Valašské Meziříčí 1898.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1898–99 (Zpráva o školním roce 1898–1899). Valašské Meziříčí 1899.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1900–1901 (Zpráva o školním roce 1900–1901). Valašské Meziříčí 1901.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1903–1904 (Zpráva o školním roce 1903–1904). Brno 1904.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1905–1906 (Zpráva o školním roce 1905–1906). Valašské Meziříčí 1906.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1909–1910 (Zpráva o školním roce 1909–1910). Valašské Meziříčí 1910.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva o školním roce 1910–1911 (Zpráva o školním roce 1910–1911). Valašské Meziříčí 1911.

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí. Zpráva za školní rok 1913–1914 (Zpráva za školní rok 1913–1914). Valašské Meziříčí 1914.

Literatura:

ANONYM 1901a: Z Val. Meziříčí. Nová socha sv. Floriana na náměstí Meziříčském, *Noviny z pod Radhoště* 3/26, s. 3–4.

ANONYM 1901b: Svěcení nové sochy sv. Floriana, *Noviny z pod Radhoště* 3/44, s. 2.

ANONYM 1901c: Nová socha sv. Floriana ve Val. Meziříčí, *Noviny z pod Radhoště* 3/45, s. 2–3.

DEMEL, J. 1999: 125 let odborné dřevařské školy ve Valašském Meziříčí. *Valaško – vlastivědná revue* 2, č. 3/2, s. 23–24.

FLEKÁČOVÁ, M. 2013: „Architekti-Valaši“. *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí a přínos jejích učitelů a absolventů k moderní architektuře města. Východní Morava* 3, s. 53–75.

MATYÁŠ, J. 2014: *Státní odborná škola pro zpracování dřeva Valašské Meziříčí do roku 1938 v kontextu soudobého uměleckého vývoje*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Diplomová práce, Opava.

MATYÁŠ, J. 2016a: Role muzea na přelomu 19. a 20. století na maloměstě. *Příklad Valašského Meziříčí (1884–1914)*. *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně a Muzea regionu Valaško* 14, s. 44–58.

MATYÁŠ, J. 2016b: Známy neznámy Franz Rosmaěl. K 170. výročí narození a 100. výročí úmrtí. *Časopis Slezského zemského muzea série B – vědy historické* 65, s. 253–270.

NEJEDLÝ, V. 1993: Počátky státem organizované ochrany památek v rakouské monarchii a dnešek. *Několik poznámek ke vzdálenější historii oboru. Zprávy památkové péče* 53, s. 151–156.

PUCHTA, A. – BUBEN, F. – BALÁN, A. 1934: *60. let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874–1934*. Valašské Meziříčí.

ROSMÁĚL, F. 1890: K otázce o zvelebení kostelního uměleckého průmyslu co do technické stránky dřeva na Moravě, in: *Šestnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí za školní rok 1889–1890*, s. 3–6.

ROSMAĚL, F. 1892: *Der hl. Dreifaltigkeit geweihte Kirche in Wall. Meseritsch. Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst und Historischen Denkmale – Neue Folge* 18, s. 180.

ROSOVÁ, R. 2014: *Dřevěné kostely Těšínska a severovýchodní Moravy*. Ostrava.

SZTEFEK, J. 1992: *Muzejní fond „Dřevařská škola“*. *Zpravodaj okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně* 8, s. 21–24.

ŠTENC, J. 1935: *Padesát let Státní uměleckoprůmyslové školy v Praze 1885–1935*. Praha.

VALOUŠKOVÁ, K. – OSTŘANSKÁ, I. – KNÁPKOVÁ, P. 2014: *Moderní škola napříč staletími. 140 let odborné dřevařské a stavební školy ve Valašském Meziříčí*. Vsetín.

VÁCHA, Z. 2013: *Kostel sv. Trojice ve Valašském Meziříčí. Poznámky k dramatickým okamžikům v novějších dějinách stavby podle archivních pramenů brněnského pracoviště Národního památkového ústavu*. In: Slezáková-Míková, A.: *Ingredere hospes*, s. 107–114.

WELTRUBSKÝ, B. – PELANT, E. – MÍSTECKÝ, J. 1924: *50 let Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*. Choceň.

Spolek Přátel bohumínské historie, P. Thomas Dudek. Dostupné z <http://www.starobohuminaci.cz/dudekzivotopis.html>. [cit. 2017-07-10].